

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Susisteminta informacija
21/05

2021-03-02

Gyvenamosios vietos deklaravimas Europos Sąjungos valstybėse narėse

Šiame darbe apžvelgiami gyvenamosios vietos deklaravimo teisinio reguliavimo aspektai penkiose ES valstybėse narėse (Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Suomijoje ir Vokietijoje).

Visose šiose valstybėse gyvenamosios vietos deklaravimas (registravimas) visiems nuolatiniams gyventojams (įskaitant ir užsienio piliečius) yra privalomas. Taip pat teisės aktai šiose valstybėse užtikrina ir galimybes deklaruoti gyvenamąją vietą nuomojamame būste. Būsto savininko ar jo įgalioto asmens sutikimas leisti deklaruoti gyvenamąją vietą kitam asmeniui jam priklausančiame ir nuomojamame būste yra būtinas Estijoje. Tačiau įstatymai leidžia asmeniui deklaruoti gyvenamąją vietą ir be būsto savininko sutikimo, jeigu asmuo įrodo, kad tam jis turi teisinį pagrindą. Latvijoje ir Lenkijoje asmeniui deklaruojant gyvenamąją vietą nuomojame būste užtenka pateikti galiojančią būsto nuomos sutartį.

Vokietijoje po 2015 m. priimtų atitinkamų Federalinio registracijos įstatymo pataisų būsto savininkas arba jo įgaliotas asmuo privalo raštu arba elektroniniu būdu per dvi savaites patvirtinti, kad asmuo pradėjo gyventi jam priklausančiame būste. Už šio įstatymo reikalavimų nevykdymą būsto savininkui arba jo įgaliotam asmeniui gali būti skirta bauda. Šis įstatymo reikalavimas ne tik užtikrina gyventojų teisę deklaruoti gyvenamąją vietą būste, kuriame jis faktiškai gyvena (būsto nuomos ar kitais pagrindais), bet ir padeda kovoti su fiktyviai deklaruojama gyvenamąja vieta, pavyzdžiui, siekiant gauti teisę lankyti vaikams tam tikrą ugdymo įstaigą ir pan.

Apžvelgtose valstybėse paprastai gyvenamąją vietą galima deklaruoti ne tik asmeniškai atitinkamoje vietos savivaldos institucijoje, bet ir elektroniniu būdu. Pagal gyventojų deklaruotos gyvenamosios vietos adreso duomenis, turimus valstybės registruose, yra sudaromi ir rinkėjų sąrašai vietos savivaldos rinkimuose.

Estija

Visi Estijos gyventojai privalo užtikrinti, kad Gyventojų registre esantys jų nuolatinės gyvenamosios vietos duomenys būtų teisingi. Gyventojai privalo per 14 dienų po jų gyvenamosios vietos adreso pasikeitimo pateikti duomenis Gyventojų registrui apie naują gyvenamosios vietos adresą¹.

Pagal Gyventojų registro įstatymą² asmuo, deklaruodamas gyvenamosios vietos adresą, vietos savivaldos institucijai turi pateikti ir nekilnojamojo turto objekto, kurio adresu jis nori

¹ Eesti.EE. Housing and Environment. Registering residence: <https://www.eesti.ee/en/housing-and-environment/services-related-to-housing/registering-residence/>

² Population Register Act: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/502012019008/consolide/current>

deklaruoti gyvenamąją vietą, savininko raštišką sutikimą tą padaryti arba objekto nuomos sutartį. Tuo atveju, jeigu nekilnojamojo turto objekto savininkas nesutinka leisti asmeniui deklaruoti gyvenamosios vietos, tuomet asmuo šio įstatymo nustatyta tvarka turi teisę kreiptis į įgaliotą vietos savivaldos instituciją.

Jeigu nekilnojamojo turto objekto savininkas nesutinka, kad jo nuosavybės adresu asmuo deklaruotų gyvenamosios vietos adresą, tačiau įgaliotos vietos savivaldos institucijos turimais duomenimis asmuo, ketinantis deklaruoti gyvenamosios vietos adresą asmuo ten nuolat gyvena, tuomet įgaliota vietos savivaldos institucija turi teisę įtraukti į gyventojų registrą duomenis apie asmens deklaruotą nuolatinę gyvenamąją vietą ir be savininko sutikimo.

Nekilnojamojo turto objektų savininkai turi teisę el. būdu gauti duomenis apie jiems priklausančio gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto objektuose gyvenamąją vietą deklaravusius asmenis. Savininkas turi teisę panaikinti asmens gyvenamosios vietos deklaravimą (t. y. pateikti prašymą panaikinti deklaravimo duomenis) jam priklausančiame nekilnojamojo turto objekte, jeigu adresą deklaravęs asmuo ten negyvena arba neturi teisinio pagrindo būti ten deklaravęs savo gyvenamąją vietą. Įgaliota savivaldybės institucija asmeniškai informuoja asmenį apie tokį savininko prašymą. Jeigu asmeniškai informuoti nėra galimybės, tuomet apie tai yra paskelbiama oficialioje elektroninėje informacinėje sistemoje *Ametlikud Teadaanded*. Savininko prašymas panaikinti asmens gyvenamosios vietos deklaravimą netenkinamas, jeigu per vieną mėnesį nuo informavimo ar viešo paskelbimo apie tokį prašymą asmuo pateikdamas dokumentus įrodo, kad jis turi teisę deklaruoti gyvenamąją vietą tuo adresu³.

ES valstybių narių, Europos Ekonominės Erdvės Bendrijos ir Šveicarijos piliečiai, prašantys nuolatinio leidimo gyventi, privalo deklaruoti gyvenamąją vietą Estijoje⁴.

Latvija

Pagal Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymą⁵ gyvenamoji vieta yra bet kuri vieta, kuri yra laisvai pasirinkta asmens ir susijusi su adresu turinčiu nekilnojamoju turtu ir kurioje asmuo yra savo laisva valia apsistojęs, turėdamas tiesioginį ar numanomą tikslą ten gyventi, turi teisinį pagrindą ten gyventi, ir asmuo tos gyvenamosios vietos adresą laiko adresu, kuriuo su juo gali susisiekti valstybės ir vietos valdžios institucijos.

Asmens teisiniu pagrindu gyventi nekilnojamojo turto objekte laikoma tai, kad jis / ji valdo nekilnojamąjį turtą nuosavybės teise, yra jį išsinuomojęs ar nuomoja pagal sutartis arba turi teisę naudotis nekilnojamoju turtu santuokos, giminystės ar kitais teisiniais ar sutartiniais pagrindais.

Deklaruojant gyvenamąją vietą Latvijoje (elektroniniu ar kitu būdu) yra būtina nurodyti ir teisinį pagrindą pagal kurį asmuo gyvena adresu, kuriuo yra ketinama deklaruoti gyvenamąją vietą.

Pagal Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymą teisinis pagrindas panaikinti asmens deklaruotą gyvenamąją vietą gali būti priimtas, jeigu asmuo deklaruodamas gyvenamąją vietą nurodė neteisingus duomenis arba neturi teisinio pagrindo deklaruoti savo gyvenamąją vietą tuo adresu. Pavyzdžiui, asmuo neturi jokių ryšių su nekilnojamojo turto objekto savininku, neturi galiojančios nekilnojamojo turto nuomos sutarties arba tokios sutarties terminas jau yra pasibaigęs. Nekilnojamojo turto savininkas arba asmuo, kurio adresu yra galimai neteisėtai gyvenamąją vietą deklaravęs asmuo, turi teisę kreiptis į įgaliotą savivaldybės instituciją dėl deklaruotos gyvenamosios vietos panaikinimo⁶.

Nekilnojamojo turto objektų savininkai turi galimybę el. būdu sužinoti informaciją apie asmenis, kurie yra deklaravę gyvenamąją vietą jiems priklausančiuose nekilnojamojo turto

³ Eesti.EE. Housing and Environment. Registering residence: <https://www.eesti.ee/en/housing-and-environment/services-related-to-housing/registering-residence/>

⁴ Ten pat.

⁵ Dzīvesvietas deklarēšanas likums: <https://likumi.lv/doc.php?id=64328>

⁶ State service portal. Notification of residence or declaration: <https://latvija.lv/en/DzivesSituacijas/Maja-unvide/deklareta-dzivesvietas-adrese#show5>

objektuose⁷. Informaciją apie deklaruotą gyvenamąją vietą el. būdu gali sužinoti ir asmenys, kuriems yra žinomi kitų asmenų asmens tapatybės duomenys. Pavyzdžiui, sužinoti tokią informaciją gali darbdaviai apie savo darbuotojus. Taip pat įvairias paslaugas teikiantys asmenys tam, kad galėtų patikrinti, ar klientai nurodė tikrovę atitinkančią informaciją apie savo adresą⁸.

Vadovaujantis Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymu, gyvenamąją vietą Latvijoje privalo deklaruoti:

- Latvijos piliečiai;
- asmenys be pilietybės;
- ES valstybių narių, Europos Ekonominės Erdvės Bendrijos ir Šveicarijos piliečiai ir jų šeimos nariai, turintys leidimą gyventi Latvijoje;
- trečiųjų šalių piliečiai, turintys leidimą gyventi Latvijoje;
- asmenys be pilietybės, turintys leidimą gyventi Latvijoje⁹.

Užsienio pilietis, jau gavęs laikiną leidimą gyventi, prašydamas nuolatinio leidimo gyventi Latvijoje, privalo pateikti dokumentus, patvirtinančius apie numatomą gyvenamosios vietos adresą Latvijoje¹⁰. Numatomą gyvenamosios vietos adresą Latvijoje galima patvirtinti dokumentu, kuriuo patvirtinama teisė gyventi konkrečiu nekilnojamojo turto objekto adresu, arba nuomos sutartimi, kuri yra sudaryta asmens, prašančio nuolatinio leidimo gyventi Latvijoje, vardu. Taip pat būtina pateikti ir dokumentus, patvirtinančius apie nuomotojo nuosavybės teise turimą tą nekilnojamojo turto objektą.

Jeigu šių dokumentų užsienio pilietis negali pateikti, tuomet galima pateikti išrašą iš Žemės registro apie atitinkamą nekilnojamojo turto objektą ir to objekto savininko sutikimą deklaruoti to objekto adresą kaip užsienio piliečio gyvenamosios vietos adresą. Taip pat galima pateikti nuomos sutartį kartu su nuomotojo sutikimu užsienio piliečiui leisti deklaruoti gyvenamosios vietos adresą tame nekilnojamojo turto objekte. Taip pat būtina pateikti ir dokumentus, patvirtinančius apie nuomotojo nuosavybės teise turimą tą nekilnojamojo turto objektą¹¹.

Lenkija

Lenkijos gyventojai privalo deklaruoti nuolatinę gyvenamąją vietą Lenkijos teritorijoje. Deklaruoti gyvenamąją vietą Lenkijoje privalo trečiųjų šalių piliečiai, jeigu jie Lenkijoje yra ilgiau nei 30 dienų, o ES, Europos Ekonominės Erdvės Bendrijos ir Šveicarijos valstybių piliečiai – jeigu ilgiau nei 3 mėnesius.

Norint deklaruoti gyvenamąją vietą, be kitų asmens dokumentų, reikia pateikti ir būsto nuomos sutartį, jeigu deklaruojama gyvenamoji vieta yra ne nuosavybės teise valdomame nekilnojamojo turto objekte. Tuo atveju, jeigu asmuo neturi būsto nuomos sutarties, tuomet būtina pateikti ir nekilnojamojo turto objekto savininko raštišką patvirtinimą, kad konkrečiu būsto adresu ketina gyventi konkretus asmuo, ir dokumentą, patvirtinantį apie minėto nekilnojamojo turto objekto (būsto) savininko nuosavybės ar valdymo teises¹².

Jeigu būsto savininkas nesutinka, kad asmuo deklaruotą gyvenamąją vietą jam priklausančiame būste, įgaliota vietos savivaldos institucija pradeda administracinę procedūrą, po

⁷ State service portal. Notification of residence or declaration. How do I find out people were declared on my property?: <https://latvija.lv/en/DzivesSituacijas/Maja-un-vide/deklareta-dzivesvietas-adrese#show6>

⁸ State service portal. Notification of residence or declaration. How do I check that the person is declared at the adress you know?: <https://latvija.lv/en/DzivesSituacijas/Maja-un-vide/deklareta-dzivesvietas-adrese#show6>

⁹ Office of Citizenship and Migration Affairs Republic of Latvia. Declaration of residence place: <https://www.pmlp.gov.lv/en/declaration-residence-place>

¹⁰ Office of Citizenship and Migration Affairs Republic of Latvia. Documents a foreign national needs with respect to the anticipated place of residence: <https://www.pmlp.gov.lv/en/documents-foreign-national-needs-respect-anticipated-place-residence>

¹¹ Ten pat.

¹² Gov.pl. Register for permanent or temporary stay longer than 3 months: <https://www.gov.pl/web/gov/zamelduj-sie-na-pobyt-staly-lub-czasowy-dluzszy-niz-3-miesiace>

kurios yra priimamas sprendimas leisti ar neleisti asmeniui deklaruoti gyvenamosios vietos adresą konkrečiu adresu¹³.

Suomija

Teisę deklaruoti gyvenamąją vietą atitinkamoje savivaldybėje turi visi nuolatiniai Suomijos gyventojai. Jeigu asmuo gyvena Suomijoje laikinai, pavyzdžiui, studijuoja ar dirba ne ilgiau kaip metus, tuomet jis neturi teisės deklaruoti nuolatinės gyvenamosios vietos atitinkamoje savivaldybėje. Asmuo, turintis nuolatinę gyvenamąją vietą savivaldybėje, turi teisę naudotis atitinkamoje savivaldybėje teikiamomis paslaugomis, įskaitant sveikatos ar vaikų ugdymo paslaugas¹⁴.

Gyvenamąją vietą galima deklaruoti toje savivaldybėje, kurioje asmuo gyvena. Tuo atveju, jeigu asmuo neturi gyvenamosios vietos (būsto) toje savivaldybėje arba turi būstą keliose savivaldybėse, tuomet deklaruota gyvenamosios vietos savivaldybė laikoma ta, su kuria asmuo nurodo turįs daugiausiai ryšių, pavyzdžiui, ten gyvena asmens šeima arba ten yra dirbama. Duomenys apie asmens deklaruotą gyvenamąją vietą yra įtraukiami į Gyventojų informacinę sistemą, gyventojui asmeniškai pateikus duomenis Skaitmeninių ir gyventojų duomenų paslaugų tarnybai (angl. *Digital and Population Data Services Agency*).

Pagal Gyvenamosios vietos savivaldybės įstatymą¹⁵, jeigu asmuo neturi gyvenamojo būsto, kuriame jis yra apsistojęs, jis informacinėje sistemoje (registre) yra pažymimas kaip konkrečios savivaldybės gyventojas, neturintis tikslaus adreso.

Jeigu Gyventojų informacinės sistemos valdytojui nėra žinomi duomenys apie asmens gyvenamąją vietą arba gyvenamąją vietą Suomijoje, tuomet informacinėje sistemoje apie tokį asmenį yra pažymima, kad tokio asmens gyvenamoji vieta yra nežinoma. Jeigu nepavyksta gauti informacijos apie tokio asmens gyvenamąją vietą arba gyvenamąją vietą Suomijoje per paskutinius dvejus kalendorinius metus, tuomet asmuo į Gyventojų informacinę sistemą įtraukiamas kaip neturintis gyvenamosios vietos (benamis). Skaitmeninių ir gyventojų duomenų paslaugų tarnyba prieš priimdama sprendimą asmenį laikyti neturinčiu gyvenamosios vietos, turi patikrinti informaciją apie to asmens būklę ir gyvenamąją vietą pagal kitų institucijų valdomus aktualius duomenis¹⁶.

Vadovaujantis Gyvenamosios vietos savivaldybės įstatymu, Skaitmeninių ir gyventojų duomenų paslaugų tarnyba, siekdama nustatyti asmenų nuolatinės ar laikinosios gyvenamosios vietos duomenų teisingumą, turi teisę pareikalauti iš būsto savininkų ar jų atstovų pateikti informaciją apie konkretaus būsto gyventojus. Skaitmeninių ir gyventojų duomenų paslaugų tarnyba už tokios informacijos nepateikimą būsto savininkui ar jo atstovui gali skirti baudą.

Pagal Vietos savivaldos įstatymą¹⁷ teisę balsuoti vietos savivaldos rinkimuose turi Suomijos piliečiai, kitų ES valstybių narių, Islandijos bei Norvegijos piliečiai, kurie yra deklaravę gyvenamąją vietą atitinkamoje savivaldybėje ir duomenys apie tai yra įtraukti į Gyventojų informacinę sistemą likus ne mažiau kaip 51 dienai iki rinkimų dienos. Kiti užsienio piliečiai, atitinkantys aukščiau nurodytus reikalavimus, turi teisę balsuoti vietos savivaldos rinkimuose, jeigu likus ne mažiau kaip 51 dienai iki rinkimų dienos jie ne trumpiau nei 2 metus buvo deklaravę gyvenamąją vietą atitinkamoje savivaldybėje.

Užsienio piliečiai, turintys leidimą gyventi Suomijoje, turi gauti asmens identifikacijos numerį (asmens kodą). Asmens kodas suteikiamas, kuomet užsienio pilietis yra užregistruojamas Gyventojų informacinėje sistemoje. Be kitų užsienio piliečio duomenų, kurie yra įtraukiami į šią sistemą, yra būtina nurodyti ir gyvenamosios vietos adresą Suomijoje. Tol, kol užsienio pilietis

¹³ Gov.pl. Register for permanent residence (for foreigners): <https://www.gov.pl/web/gov/zamelduj-sie-na-pobyt-staly-dla-cudzoziemcow>

¹⁴ Kotikunta Suomessa. Municipality of residence in Finland: <https://www.infofinland.fi/en/moving-to-finland/registering-as-a-resident/municipality-of-residence-in-finland>

¹⁵ Kotikuntalaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940201>

¹⁶ Ten pat.

¹⁷ Local Government Act (410/2015): <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2015/en20150410.pdf>

neatitinka reikalavimų deklaruoti nuolatinę gyvenamąją vietą atitinkamoje savivaldybėje, jo adresas Gyventojų informacinėje sistemoje nurodomas kaip laikinas¹⁸.

Vokietija

Gyvenamosios vietos deklaravimas / registravimas (vok. *Anmeldung*) Vokietijos kasdieniniame gyvenime yra svarbus daugeliu aspektų. Deklaruotos gyvenamosios vietos pažymėjimas (*Meldebescheinigung*) yra būtinas norint gauti sveikatos draudimą, atsidaryti banko sąskaitą, gauti namų interneto paslaugas, gauti mokesčių mokėtojo numerį ir pradėti dirbti. Deklaruojant gyvenamąją vietą, be kitų dokumentų, reikia pateikti ir būsto nuomos sutartį. Tuo atveju, jeigu apsistojama pas draugus ar gimines, užtenka jų rašytinio patvirtinimo apie tai¹⁹.

Vadovaujantis Federalinio registracijos įstatymo²⁰ 17 skirsniu kiekvienas gyventojas, pakeitęs savo gyvenamąją vietą, privalo per dvi savaites nuo išikėlimo į kitą būstą (gyvenamąją vietą) informuoti apie tai už gyventojų registraciją atsakingas institucijas.

Įstatymo 19 skirsnyje nustatyta, kad gyvenamojo būsto savininkas ar jo įgaliotas asmuo privalo bendradarbiauti su už gyventojų registraciją atsakingomis institucijomis. Būsto savininkas arba jo įgaliotas asmuo privalo raštu arba elektroniniu būdu per dvi savaites patvirtinti, kad asmuo pradėjo gyventi jam priklausančiame būste. Asmuo, kuris privalo deklaruoti gyvenamąją vietą, būsto savininkui ar jo įgaliotam asmeniui suteikia visą būtiną informaciją, kuri yra reikalinga patvirtinti gyvenamosios vietos deklaravimo faktą. Tuo atveju, jeigu būsto savininkas arba jo įgaliotas asmuo atsisako patvirtinti gyventojų gyvenamosios vietos deklaravimo faktą, tuomet gyventojas nedelsdamas privalo apie tai informuoti už gyventojų registraciją atsakingas institucijas. Už šio įstatymo reikalavimo nevykdymą būsto savininkui gali būti skirta 1 000 Eur dydžio bauda.

Nuo 2015 m. Vokietijoje sudarius būsto nuomos sutartį ir norint deklaruoti gyvenamąją vietą tame būste, gyventojas įgaliotai vietos savivaldos institucijai privalo pateikti nustatytos formos dokumentą – Gyvenamosios vietos įrodymo sertifikatą (*Wohnungsgeberbestätigung*). Šioje dokumento formoje, kurią reikia pateikti įgaliotai vietos savivaldos institucijai, turi būti būsto savininko (nuomotojo) raštiškas patvirtinimas, kad asmuo iš tikrųjų gyvenama tame nuomojame būste. 2015 m. priimtomis Federalinio registracijos įstatymo pataisomis siekiama užkirsti kelią fiktyviam gyvenamosios vietos deklaravimui, kuomet gyvenamąją vietą deklaruoja asmenys būstuose, kuriuose iš tiesų jie negyvena. Fiktyviai deklaruoti gyvenamąją vietą gyventojai siekia dėl įvairių priežasčių, pavyzdžiui, dėl galimybės mokėti mažesnę automobilio civilinės atsakomybės draudimo įmoką arba gauti vietą geresnėse ugdymo įstaigose²¹.

Užsienio piliečiui deklaruoti nuolatinę gyvenamąją vietą Vokietijoje nėra būtina, jeigu yra apsistojama trumpesniam nei trijų mėnesių laikotarpiui. Gyvenantiems ilgesnį laikotarpį, gyvenamosios vietos deklaravimas yra būtinas.

Vietos valdžios rinkimuose rinkėjų sąrašai sudaromi pagal gyventojų deklaruotą nuolatinę (pagrindinę) gyvenamąją vietą konkrečioje Vokietijos žemėje. Tam tikrais atvejais asmens nuolatinė gyvenamąją vietą yra laikoma ta vieta, kurioje asmuo turi daugiausiai ryšių (šėimos, darbo ir kt.)

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus patarėjas

Mindaugas Skačkauskas

Tel. (8 5) 239 6193, el. p. mindaugas.skackauskas@lrs.lt

¹⁸ Digital and Population Data Services Agency. *Registration of a foreigner in the Population Information System*: <https://dvv.fi/en/foreigner-registration>

¹⁹ Settle in Berlin. *Anmeldung : the compulsory residence registration – simply explained*: <https://www.settle-in-berlin.com/anmeldung/>

²⁰ Federal Act on Registration: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bmg/englisch_bmg.html#p0219

²¹ Proof of residence certificate (*Wohnungsgeberbestätigung*): <https://www.iamexpat.de/housing/rentals-germany/proof-of-residence-certificate-wohnungsgeberbestaetigung>

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą. Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2021